

До Спеціалізованої вченої ради

Д 41.086.04

Національного університету

«Одеська юридична академія»

м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження Петруні Валентини Вікторівни
«Поняття та система способів захисту прав суб'єктів господарювання»,
подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-
процесуальне право

Як в науці господарського права так і в науці господарсько-процесуального права, а також під час вирішення господарських спорів у судах досить важливе місце посідають питання щодо застосування норм, які регламентують особливості використання способів захисту прав суб'єктів господарювання.

Способи захисту прав суб'єктів господарювання є частиною інституту захисту прав та інтересів, який належить до галузей окремих галузей матеріального приватного права, та у господарських відносинах встановлюється окремими нормами Господарського кодексу України, з урахуванням вимог Цивільного кодексу України.

З точки зору вчених, якби чинне законодавство України не містило орієнтовного переліку способів захисту за допомогою яких суб'єкти господарювання мали реальну можливість здійснити право на захист у ході здійснення господарської діяльності, це надзвичайно ускладнювало б розв'язання господарських справ.

Як свідчить практика, при виникненні спорів між суб'єктами господарювання та їх вирішенні мають місце численні не врегульовані

питання, що не сприяють подальшому розвитку сфери господарювання та економіки в цілому. Таким чином, необхідність належного правового регулювання порядку та способів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, заснованого на сучасних ґрунтовних наукових напрацюваннях, визначається метою забезпечення сталого економічного розвитку України.

За таких обставин, проблема пошуку шляхів вдосконалення не лише теоретичних підходів, але й законодавчих засад щодо правової урегульованості способів захисту прав суб'єктів господарювання, визначення їх кваліфікуючих ознак та систематизації, а також порядку та умов їх застосування у науках господарського права та господарсько-процесуального права, стає все більш важливою.

Сказане дозволяє зробити висновок про актуальність теми дисертаційного дослідження Петруні Валентини Вікторівни.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується логічно обґрунтованим викладенням змісту дисертації, яка з урахуванням досліджуваної теми не є типовою для наукових робіт подібного змісту, широтою й різноманітністю опрацьованої дисертанткою джерельної бази, використанням прикладів реальних судових рішень не лише господарських судів України але судів адміністративної юрисдикції, а також оригінальних статистичних даних які були узагальнені як аспіранткою самостійно так і відповідними органами державної влади.

При написанні роботи дисертантка опрацювала великий масив літератури не лише з науки господарського права та науки господарського – процесуального права, але й і загальної теорії права. Авторка дисертації вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний і законодавчий матеріал, формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи наукового пізнання, вести змістовну і коректну наукову полеміку.

Загалом, дисертаційна робота справляє позитивне враження, оскільки продемонструвавши такі якості справжнього вченого, як працездатність,

наполегливість і науковий хист Валентина Петруня зуміла запропонувати наукам господарського права та господарського-процесуального права не лише нові термінологічні поняття, але і цілісне та виважене уявлення про способи захисту прав суб'єктів господарювання з урахуванням їх специфіки використання у господарських відносинах на сучасному етапі.

Наукова новизна дисертації Валентини Петруні визначається тим, що ця робота є однією з перших наукових праць, яка містить у собі аналіз положень сучасного господарського-процесуального законодавства, зокрема чинного ГПК України, яким по новому сформульовано підхід до застосування судом способів захисту прав суб'єктів господарювання з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів суб'єктів господарювання.

Дисертаційне дослідження Валентини Петруні містить чимало співзвучних мені досить відвертих думок і положень, які авторка не побоялася винести на суд широкого загалу науковців, юристів-практиків.

Серед позитивних рис дисертаційного дослідження слід відзначити такі:

Однозначно сильною стороною дисертаційного дослідження слід вважати глибоке теоретичне дослідження сутності способів захисту прав суб'єктів для чого, дисертантка вміло визначила основні завдання які глибоко розкривають зміст теми дослідження.

З погляду практичної цінності положень дисертаційного дослідження, мають пропозиції Валентини Петруні щодо вдосконалення окремих положень Господарського кодексу, положення якого містять умови застосування окремих способів захисту прав суб'єктів господарювання, шляхом встановлення штрафних санкцій за порушення господарського зобов'язання закріпленого договором.

Також вважаю і слушною, а головне корисною пропозицію Валентини Петруні відповідно до якої, не можуть вважатися допустимими та такими, що забезпечують захист, судові акти, якими скасовуються попередні рішення уповноважених органів, винесені за заявами позивачів, та одночасно

зобов'язуються уповноважені органи повторно розглянути звернення особи. Подібна практика наражає заявника на ризик отримання відмови з тотожних чи відмінних підстав, ніж це було у перший раз, з одночасним ігноруванням обґрунтованих вимог. Для того, що захист права чи інтересу був ефективним і призводив до конкретного результату, суд повинен або безпосередньо прийняти рішення, яке відновлює, захищає право, або зобов'язати орган влади здійснити дії, визначені судом. (с. 192).

Заслужують на увагу та високу оцінку дисертантки її детальне дослідження самозахисту як способу захисту прав суб'єктів господарювання.

Все це дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження написано на достатньому теоретичному рівні, має наукову і практичну цінність, характеризується єдністю суті.

Ці положення та отримані висновки розв'язують в цілому розв'язують поставлене наукове завдання, що має істотне значення для наук господарського та господарського-процесуального права.

Наукові результати, висновки та рекомендації, вміщені у дисертаційному дослідженні, є досить обґрунтованими, що зокрема, підтверджується достатнім рівнем апробації дисертаційних положень висвітлених у 5 публікаціях. Крім того, основні результати дослідження були предметом обговорення на чотирьох науково-практичних конференціях.

Результати дослідження Валентини Петруні можуть бути використані як у науково-дослідній діяльності, правотворчому процесі, правозастосовній діяльності.

Зауваження до роботи.

Як і будь-яке багатогранне наукове дослідження робота має окремі недоліки. Серед дискусійних та суперечливих аспектів роботи слід вказати на наступні.

1. Змістовний аналіз положень чинного законодавства України дає підстави для висновку про те, що запропоноване авторкою визначення

«спосіб захисту прав суб'єктів господарювання» як термін має недосконалу правову конструкцію.

Зокрема авторка пропонує розуміти під способами захисту сукупність передбачених законом, договором або таких, що не суперечать принципу верховенства права діянь уповноважених державних органів або суб'єктів господарювання, за допомогою яких може бути досягнуто припинення, запобігання, усунення порушень прав, відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав суб'єктів господарювання, відшкодування збитків та здійснено вплив на правопорушника.

Вважаю, що більш доречним буде, якщо способи захисту не будуть суперечити саме моральним засадам суспільства та звичаям ділового обороту, а не принципам верховенств права.

2. Дисертантка пропонує змінити положення ч. 2 ст. 20 ГК України, в якій словосполучення «іншими способами, передбаченими законом» замінити словосполученням: «іншими способами, що не суперечать законодавству, договору та принципам права». Аналогічно, ч. 2 ст. 5 ГПК України після слів «який не суперечить закону» слід доповнити словами «договору або принципам права» (с. 132).

В обґрунтування такої пропозиції дисертантка вказує на те, що дана зміна буде мати позитивні наслідки, оскільки надасть можливість суб'єктам господарювання захищати свої права способами, які не передбачені законодавством, а судам більш гнучко використовувати наявні способи захисту, ширше трактувати передбачені законодавством способи захисту, а уточнення, що способи захисту прав не повинні суперечити принципам права буде слугувати гарантією справедливості та законності (с. 132).

Вважаю, таку пропозицію не достатньо обґрунтованою з огляду на те, що будь-яке трактування судом способу захисту повинно відповідати принципу правової визначеності, який активно використовує дисертантка у своїй роботі (с. 113, с.114, с. 131).

Крім цього, вважаю, що внесення дисертанткою запропонованих змін до ч. 2 ст. 20 ГК України, та ч. 2 ст. 5 ГПК України має більше науково-

теоретичне значення, а ніж практичне, оскільки не вирішує проблеми реалізації способів захисту прав суб'єктів господарювання у випадку необхідності їх застосування. Також, дисертантка не враховує ту обставину, що в силу ч. 2 ст. 237 ГПК України при ухваленні рішення суд не може виходити у рішенні за межі позовних вимог. Тобто суд здійснює захист прав та законних інтересів прав та законних інтересів суб'єктів господарювання виключно у той спосіб, який зазначено у позовній заяві. Таким чином, суд не може на власний розсуд гнучко використовувати наявні способи захисту.

4. Досліджуючи правову природу несудових способів захисту прав суб'єктів господарювання дисертанткою не врахована та обставина, що перелік способів захисту передбачений ст. 16 ЦК України та ст. 20 ГК України не є виключним.

Статтею 199 ГКУ України визначено, що виконання господарських зобов'язань забезпечується заходами захисту прав та відповідальності учасників господарських відносин, передбаченими цим Кодексом та іншими законами. За погодженням сторін можуть застосовуватися передбачені законом або такі, що йому не суперечать, види забезпечення виконання зобов'язань, які звичайно застосовуються у господарському (діловому) обігу. До відносин щодо забезпечення виконання зобов'язань учасників господарських відносин застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України. Зобов'язання суб'єктів господарювання, які належать до державного сектора економіки, можуть бути забезпечені державною гарантією у випадках та у спосіб, передбачених законом.

У відповідності до ст. 546 ЦК України виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком.

За таких обставин, способами захисту прав суб'єктів господарювання у випадку їх порушення, невизнання або оспорювання, а також якщо особа, яка має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, може захистити його шляхом застосування неустойки,

зверненням стягнення на заставне майно, притриманням і т.п. які фактично і є несудовими способами захисту своїх прав.

Натомість авторкою не враховано зазначених положень, в наслідок чого, в роботі не надано належної оцінки усім можливим способам захисту прав суб'єктів господарювання.

5. У дисертаційному дослідженні дисертантка зазначає про те, що наявна практика застосування судами ч. 2 ст. 5 ГПК України визнана неправильною, адже суди у межах підготовчого провадження ігнорують заперечення відповідачів щодо обрання позивачем неналежних способів захисту або, власне, констатують неналежність способу захисту та відмовляють у задоволенні позову, дотримуючись вже усталеної судової практики, що є необґрунтованим. Враховуючи зміст та обсяг діяльності суду та учасників справи на стадії підготовчого провадження, обґрунтована можливим вже на цьому етапі визначити, чи є обраний позивачем спосіб захисту належним та ефективним.

Поряд з цим, дисертантка не наводить жодного аргументу на підтвердження того, хто саме визнає неправильним застосуванням судами ч. 2 ст. 5 ГПК України. У дисертаційному дослідженні, проаналізоване лише одне судове рішення, яке містить у собі посилання на ч. 2 ст. 5 ГПК України. З урахуванням зазначеного, в роботі відсутня системність щодо дослідження питання ефективності застосування судом вказаної норми процесуального права.

Загалом зроблені зауваження і побажання стосуються складних і дискусійних питань, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані авторкою дисертації.

Висновок.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Петруні Валентини Вікторівни «Поняття та система способів захисту прав суб'єктів господарювання» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано

нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки господарського-процесуального права, а саме глибоко та критично проаналізовано поняття та сутність способів захисту прав суб'єктів господарювання, проведена їх класифікація, а також усувають проблеми практичного застосування способів захисту прав суб'єктів господарювання у ході судового розгляду господарських спорів.

Також дисертанткою, на розвиток вітчизняної науки господарського-процесуального права, у період після здійснення реформування судочинства в Україні, з'ясовано здобутки і та недоліки правової визначеності способів судового захисту прав суб'єктів господарювання, передбачених ст. 5 ГПК України, що є необхідною передумовою для підвищення ефективності подальшої науково-дослідницької роботи.

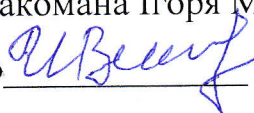
З урахуванням викладеного, вважаю, що автор дисертації – Петруня Валентина Вікторівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

кандидат юридичних наук,
юрист,
ТОВ «Юридична фірма
«Де-Факто»

І. М. ЗЛАКОМАН

Підпис Злакомана Ігоря Миколайовича

Засвідчую директор ТОВ «ЮФ «Де-Факто»

Власова І.М.

«01» 04 2019 р.